

Online ISSN 2335-2388

RESPECTUS PHILOLOGICUS

2014 Nr. 25 (30)

RESPECTUS PHILOLOGICUS Nr. 25 (30)

MOKSLINIS TĖSTINIS LEIDINYS

Leidžia Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas ir Jano Kochanovskio universiteto Humanitarinis fakultetas Kielcuose du kartus per metus (balandžio 25 d. ir spalio 25 d.).

Mokslo kryptis: filologija (04H). Mokslo sritys: gramatika, semantika, semiotika, sintaksė (H 352), bendroji ir lyginamoji literatūra, literatūros kritika, literatūros teorija (H 390).

Pagrindinės kalbos: lietuvių, lenkų, anglų, rusų.

CZASOPISMO NAUKOWE

Wydawcy: Uniwersytet Wileński – Wydział Humanistyczny w Kownie oraz Uniwersytet Jana Kochanowskiego – Wydział Humanistyczny w Kielcach. Ukazuje się dwa razy w roku: 25 kwietnia i 25 października.

Kierunek naukowy: filologia (04H). Dyscypliny naukowe: gramatyka, semiotyka, semantyka, syntaktyka (H 352), literatura ogólna i porównawcza, krytyka literacka, teoria literatury (H 390).

Podstawowe języki: polski, litewski, angielski i rosyjski.

ONGOING ACADEMIC PUBLICATION

Published twice a year (April 25, October 25) by Vilnius University Kaunas Faculty of Humanities and The Jan Kochanowski University Faculty of Humanities in Kielce.

Scientific field: philology (04H). Research areas: grammar, semantics, semiotics, syntax (H 352), general and comparative literature, literary criticism, literary theory (H 390).

The journal accepts articles and correspondence written in English, Lithuanian, Polish and Russian.

DUOMENŲ BAZĖS / BAZY DANYCH / ABSTRACTING AND INDEXING

Elektronische Zeitschriftenbibliothek (2002) Arianta (2002)	Frei zugängliche E-Journals Universitätsbibliothek Regensburg
Balcan Rusistics (2004)	Naukowe i branżowe polskie czasopisma elektroniczne Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego
C.E.E.O.L. (2005)	Russian Language, Literature and Cultural Studies Central and Eastern European Online Library DFG Nationallizenzen
EBSCO (2006)	Humanities International Complete Humanities Source Current Abstracts Humanities International Index TOC Premier
MLA (2007)	Modern Language Association International Bibliography
Index Copernicus (2008)	Index Copernicus International Journal Master List
Lituanistika (2011)	The database of the humanities and social sciences in Lithuania
Linguistic Bibliography Online (2012)	Brill Leiden, Netherlands
Ulrichs (2013)	Ulrich's Periodicals

PATIKRA / WERYFIKACJA / VERIFICATION

Redakcijos adresas / Adres redakcji / Address of the editorial board

Žurnalas „Respectus Philologicus“

Respectus Philologicus

Vilniaus universitetas

Vilnius University

Kauno humanitarinis fakultetas

Kaunas Faculty of Humanities

Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva

Muitines 8, Kaunas 44280, Lithuania

Tel. +370 37 750 536

El. paštas / E-mail respectus@gmail.com

Interneto svetainė / Strona internetowa / Homepage <http://filologija.vukhf.lt>

Moksliniai ir kalbos redaktoriai / Redakcja naukowa i językowa / Proof-readers

Gabija Bankauskaitė-Sereikienė (lietuvių kalba / język litewski / Lithuanian language)

Kazimierz Luciński, Beata Piasecka (lenkų kalba / język polski / Polish language)

Algis Braun (anglų kalba / język angielski / English language)

Eleonora Lassar, Viktorija Makarova (rusų kalba / język rosyjski / Russian language)

Vertimas / Tłumaczenie / Translation

Beata Piasecka, Živilė Nemickienė

Pagrindinė redaktorė / Redaktor prowadzący / Publishing editor

Viktorija Makarova

Print ISSN 1392-8295, Online ISSN 2335-2388

© Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, 2014

© Uniwersytet Jana Kochanowskiego – Wydział Humanistyczny w Kielcach, 2014

REDAKTORIŲ KOLEGIJA — KOLEGIUM REDAKCYJNE

- Eleonora Lissan** VU KHF profesorė, habil. dr. (04H), Lietuva, *vyriausioji redaktorė*
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr hab. (04H), Litwa, *redaktor naczelny*
- Kazimierz Luciński** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr. (04H), Lenkija, *vyriausiosios redaktorės pavaduotojas*
 Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab. (04H), Polska, *zastępcza redaktora naczelnego*
- Irina Oukhvanova-Shmygova** Baltarusijos valstybinio universiteto profesorė, dr. (04H), Baltarusija, *vyriausiosios redaktorės pavaduotoja*
 Profesor Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego, dr (04H), Białoruś, *zastępcza redaktora naczelnego*
- Gabija Bankauskaitė-Sereikienė** VU KHF profesorė, dr. (04H), Lietuva, *atsakingoji sekretorė*
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa, *sekretarz kolegium*
- Daiva Aliūkaitė** VU KHF docentė, dr. (04H), Lietuva
 Docent Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa
- Danutė Balšaitytė** VU Užsienio kalbų instituto profesorė, dr. (04H), Lietuva
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Instytut Języków Obcych, dr (04H), Litwa
- Wiesław Caban** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr. (05H), Lenkija
 Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab. (05H), Polska
- Renato Corsetti** Romos universiteto „La Sapienza“ profesorius, habil. dr. (04H), Italija
 Profesor Uniwersytetu Rzymskiego „La Sapienza“, dr hab. (04H), Włochy
- Anatolij Chudinov** Uralo valstybinio pedagoginio universiteto profesorius, dr. (04H), Rusija
 Profesor Uralskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego, dr (04H), Rosja
- Hans-Jürgen Diller** Bochumo Ruhro universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Vokietija
 Profesor Uniwersytetu Ruhry w Bochum, dr hab. (04H), Niemcy
- Aloyzas Gudavičius** Šiaulių universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Lietuva
 Profesor Uniwersytetu w Šiauliai, dr hab. (04H), Litwa

- Laima Kalėdienė** Lietuvių kalbos instituto vyriausioji mokslo darbuotoja, profesorė, dr. (04H), Lietuva
Starys pracownik naukowy, profesor w Instytucie Języka Litewskiego, dr (04H), Litwa
- Juris Kastinš** Latvijos universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Latvija
Profesor Uniwersytetu Łotewskiego w Rydze, dr hab. (04H), Łotwa
- Asta Kazlauskienė** Vytauto Didžiojo universiteto profesorė, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Witolda Wielkiego, dr (04H), Litwa
- Jurij Kleiner** Sankt Peterburgo universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Rusija
Profesor Uniwersytetu w Sankt Petersburgu, dr hab. (04H), Rosja
- Aleksandras Krasnovas** VU KHF profesorius, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa
- Jadvyga Krūminienė** VU KHF profesorė, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa
- Jurgita Mikelionienė** Kauno technologijos universiteto docentė, dr. (04H), Lietuva
Docent Uniwersytetu Technologicznego w Kownie, dr (04H), Litwa
- Gerald E. Mikkelson** Kanzaso universiteto profesorius, dr. (04H), JAV
Profesor Uniwersytetu w Kansas, dr (04H), USA
- Olegas Poliakovas** VU KHF profesorius, habil. dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr hab. (04H), Litwa
- Marek Ruskowski** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr. (04H), Lenkija
Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab. (04H), Polska
- Yuri Stulov** Minsko valstybinio lingvistikos universiteto profesorius, dr. (04H), Europos „Amerikos studijų asociacijos“ Baltarusijos filialo prezidentas, Baltarusija
Profesor Państwowego Uniwersytetu Lingwistycznego w Mińsku, dr (04H), prezes białoruskiej filii Europejskiego Stowarzyszenia Studiów Amerykanistycznych, Białoruś
- Leona Tokor** Jeruzalės Žydų universiteto profesorė, habil. dr. (04H), Izraelis
Profesor Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, dr hab. (04H), Izrael

EDITORIAL BOARD

Eleonora Lissan	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania, <i>editor-in-chief</i>
Kazimierz Luciński	Professor (04H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland, <i>deputy editor-in-chief</i>
Irina Oukhvanova-Shmygova	Professor (04H), Belarusian State University, Belarus, <i>deputy editor-in-chief</i>
Gabija Bankauskaitė-Sereikienė	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania, <i>managing secretary</i>
Daiva Aliūkaitė	Associate Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Danutė Balšaitytė	Professor (04H), Vilnius University (Institute of Foreign Languages), Lithuania
Wiesław Caban	Professor (05H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland
Renato Corsetti	Professor (04H), Sapienza University of Rome, Italy
Anatolij Chudinov	Professor (04H), Ural State Pedagogical University, Russia
Hans-Jürgen Diller	Professor (04H), Ruhr University Bochum, Germany
Aloyzas Gudavičius	Professor (04H), Šiauliai University, Lithuania
Laima Kalėdienė	Professor (04H), Senior Researcher, Institute of the Lithuanian Language, Lithuania
Juris Kastinš	Professor (04H), University of Latvia, Latvia
Asta Kazlauskienė	Professor (04H), Vytautas Magnus University, Lithuania
Jurij Kleiner	Professor (04H), St. Petersburg State University, Russia
Aleksandras Krasnovas	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Jadvyga Krūminienė	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Jurgita Mikelionienė	Associate Professor (04H), Kaunas University of Technology, Lithuania
Gerald E. Mikkelsen	Professor (04H), The University of Kansas, USA

Olegas Poliakovas	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Marek Ruskowski	Professor (04H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland
Yuri Stulov	Professor (04H), Minsk State Linguistic University, President of European Association for American Studies in Belarus, Belarus
Leona Toker	Professor (04H), The Hebrew University of Jerusalem, Israel

TURINYS / SPIS TREŚCI

I. PROBLEMOS IR SPRENDIMAI / PROBLEMY I ICH ROZWIĄZANIA

- Dušan Stamenković, Austin Bennett, Mihailo Antović** (Serbija, JAV / Serbia, USA).
The Roles of Vision, Space, and the Body in Interpreting Unfamiliar Serbian and
English Idiomatic Expressions 11
- Марина Гутовская** (Baltarusija / Białoruś). Фразеосемантическое поле в компаративном
лингвокогнитивном освещении: направления и метод исследования..... 31
- Marek Ruszkowski** (Lenkija / Polska). Typy wariantywności w języku polskim 53

II. FAKTAI IR APMASTYMAI / FAKTY I ROZWAŻANIA

- Анастасия Беловодская** (Lietuva / Litwa). Сетевой фольклор и его роль в
формировании коллективного когнитивного пространства 63
- Наталья Ковтун** (Rusija / Rosja). Прием художественной мистификации в романе
К. Рансмайра «Последний мир»..... 74
- Michał Mazurkiewicz** (Lenkija / Polska). American Sport and the Sports Heroes
of the Roaring Twenties 89
- Ecevit Bekler** (Turkija / Turcja). The True Face of Pre-Colonial Africa in
Things Fall Apart..... 96
- Jane Mattisson** (Švedija / Szwecja). Supervising in English: The Doctoral Thesis,
Professor/Student Discourse, and Social Practice 105
- Олег Гринбаум** (Rusija / Rosja). Вопросы теории стиха: эстетические категории и
поэтический текст..... 118
- Piotr Zbróg** (Lenkija / Polska). Wpływ płynnej nowoczesności na kulturę języka
w komunikacji profesjonalnej 140
- Joanna Szadura** (Lenkija / Polska). Konceptualizacja tygodnia we współczesnej
polszczyźnie..... 149
- Dovilė Kulakauskienė** (Lietuva / Litwa). Atminties perėmimas ir tapatybės
formavimas: kartų naratyvai Vilkyškių miestyje..... 160
- Simona Siderevičiūtė** (Lietuva / Litwa). Mokslinė fantastika istoriniame ir
kultūriname literatūros diskurse 172
- Oleg Leszczak** (Lenkija / Polska). Społeczny i empiryczny charakter transcendentalnego
antropocentryzmu Immanuela Kanta: istota i lokalizacja tzw. „natury ludzkiej” 185
- Maryna Alohyna** (Ukraina / Ukraina). Comparative Analysis of the Reproduction of Style
in Ukrainian, Russian, and Polish Translations of *Tom Sawyer* and *Huckleberry Finn*..... 200
- Tatiana Jankowska** (Lenkija / Polska). Między naturą a kulturą: analiza strukturalna
mitu C. Lévi-Straussa w świetle współczesnej semiotyki 211

III. NUOMONĖ / OPINIE I POGLĄDY

- Казимеж Люцинский** (Lenkija / Polska). О заимствовании, отражающем практику современной действительности (к вопросу о слове *мониторинг* в русском языке в сравнении с польским)218

IV. SKAUDŪS KLAUSIMAI / DRAŹLIWE KWESTIE

- Audronė Rimkutė** (Lietuva / Litwa). „Pagarbaus atstumo“ principas lietuvos kultūros politikoje227

V. MŪSŲ VERTIMAI / NASZE PRZEKŁADY

- John R. Taylor** (Naujoji Zelandija / Nowa Zelandia). Kalba mąstyme. *Vertė / Thum. Živilė Nemickienė*244

VI. MOKSLINIO GYVENIMO KRONIKA / KRONIKA ŻYCIA NAUKOWEGO

Knygų recenzijos / Recenzje książek

- Юрий Шатин** (Rusija / Rosja). Алгебра гармонии. ГРИНБАУМ, О. Н., 2012. *Роман А.С. Пушкина «Евгений Онегин»: ритмико-смысловый комментарий. Главы первая, вторая, третья, четвертая*; ГРИНБАУМ, О. Н., 2013. *Основы математико-гармонического анализа поэтических текстов*254

- Inesa Šeškauskienė** (Lietuva / Litwa). KESSLER, Stephan, 2013. *Theories of Metaphor Revised*259

- Julia Ostanina-Olszewska** (Lenkija / Polska). ŠEŠKAUSKIENĖ, Inesa, 2013. *Ways with Words: Insights into the English Lexicon and Some Cross-Linguistic Aspects of Study*...262

- Виктория Макарова** (Lietuva / Litwa). *La Table Ronde. Лингвистика дискурса и перспективы ее развития*. Выпуск 2. Сост. И. УХВАНОВА, А. КОЖИНОВА, Е. САВИЧ, 2013264

- Aleksandras Krasnovas** (Lietuva / Litwa). JURGUTIENĖ, Aušra, 2013. *Literatūros suvokimo menas. Hermeneutikos tradicija*.....266

- Anonsai / Zapowiedzi**270

VII. REIKALAVIMAI STRAIPSNIAMS /

- ZASADY OPRACOWYWANIA PUBLIKACJI272

- VIII. MŪSŲ AUTORIAI / NASI AUTORZY284

CONTENTS

I. PROBLEMS AND SOLUTIONS

Dušan Stamenković, Austin Bennett, Mihailo Antović (Serbia / USA). The Roles of Vision, Space, and the Body in Interpreting Unfamiliar Serbian and English Idiomatic Expressions.....	11
Marina Gutovskaya (Belarus). The Phraseological Semantic Field in a Contrastive Linguo-cognitive Study: Directions and Method of Research	31
Marek Ruskowski (Poland). Types of Variantivity in the Polish Language	53

II. FACTS AND REFLECTIONS

Anastasija Belovodskaja (Lithuania). Network Folklore and its Role in the Formation of a Collective Cognitive Space.....	63
Natalia Kovtun (Russia). The Method of Artistic Mystification in Ransmayr's Novel <i>The Last World</i>	74
Michał Mazurkiewicz (Poland). American Sport and the Sports Heroes of the Roaring Twenties	89
Ecevit Bekler (Turkey). The True Face of Pre-Colonial Africa in <i>Things Fall Apart</i>	96
Jane Mattisson (Sweden). Supervising in English: The Doctoral Thesis, Professor/Student Discourse, and Social Practice	105
Oleg Grinbaum (Russia). Issues of Verse Theory: Aesthetic Categories and the Poetic Text	118
Piotr Zbróg (Poland). Effects of Fluid Modernity on the Language Culture of Professional Communication	140
Joanna Szadura (Poland). The Conceptualization of a Week in the Contemporary Polish Language	149
Dovilė Kulakauskienė (Lithuania). Memory Passing and Identity Formation: Generational Narratives in Vilkyškiai	160
Simona Siderevičiūtė (Lithuania). Science Fiction in Historical and Cultural Literary Discourse	172
Oleg Leszczak (Poland). On the Social and Empirical Nature of Kant's Transcendental Anthropocentrism: The Essence and Location of "Human Nature". Part II	185
Maryna Alohyna (Ukraine). Comparative Analysis of the Reproduction of Style in Ukrainian, Russian, and Polish Translations of <i>Tom Sawyer</i> and <i>Huckleberry Finn</i>	200
Tatiana Jankowska (Poland). Between Nature and Culture: Lévi-Strauss's Structural Analysis of Myth in the Light of Semiotics	211

III. OPINION

- Kazimierz Luciński** (Poland). On the Process of Borrowing: A Comparative Analysis of the Use of *Monitoring* in Russian and Polish.....218

IV. SENSITIVE ISSUES

- Audronė Rimkutė** (Lithuania). The “Arm’s Length” Principle in Lithuanian Cultural Policy.....227

V. OUR TRANSLATIONS

- John R. Taylor** (New Zealand). *Kalba mąstyme / Language in the mind.* Translated by *Živilė Nemickienė*..... 244

VI. SCIENTIFIC LIFE CHRONICLE

Book reviews

- Yuri Shatin** (Russia). Алгебра гармонии. ГРИНБАУМ, О. Н., 2012. *Роман А.С. Пушкина «Евгений Онегин»: ритмико-смысловый комментарий. Главы первая, вторая, третья, четвертая;* ГРИНБАУМ, О. Н., 2013. *Основы математико-гармонического анализа поэтических текстов*254

- Inesa Šeškauskienė** (Lithuania). KESSLER, Stephan, 2013. *Theories of Metaphor Revised*.....259

- Julia Ostanina-Olszewska** (Poland). ŠEŠKAUSKIENĖ, Inesa, 2013. *Ways with Words: Insights into the English Lexicon and Some Cross-Linguistic Aspects of Study*.....262

- Viktorija Makarova** (Lithuania). *La Table Ronde. Лингвистика дискурса и перспективеее развития.* Выпуск 2. Сост. И. УХВАНОВА, А. КОЖИНОВА, Е. САВИЧ, 2013264

- Aleksandras Krasnovas** (Lithuania). JURGUTIENĖ, Aušra, 2013. *Literatūros suvokimo menas. Hermeneutikos tradicija*.....266

- Announcements** 270

- VII. REQUIREMENTS FOR PUBLICATION** 272

- VIII. OUR AUTHORS** 284

JURGUTIENĖ, Aušra, 2013. *Literatūros suvokimo menas. Hermeneutikos tradicija.* Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 464 p.

Aleksandras Krasnovas (Lietuva)

Formaliai recenzuojamoji knyga priklauso literatūros mokslo (literatūros teorijos) sričiai, tačiau autorės ji provokuojamai (pačiu pavadinimu) priskirta ne mokslui, o menui. Iš dalies pavadinimą galima interpretuoti kaip metaforiškai grakštų pasakymą, bet tik iš dalies, nes pavadinimas yra konceptualus, išreiškiantis ir vieną svarbiausių knygos intencijų – parodyti, kad literatūros kūrinio ir apskritai literatūros neįmanoma pažinti ir išanalizuoti kaip pažinimui pateikto objekto. Kitaip sakant, pavadinime užkoduotas vienas svarbiausių moderniosios hermeneutikos principų: meno kūrinio interpretacija irgi yra menas, o to meno mokslas yra hermeneutika.

Autorės nurodytas pagrindinis knygos tikslas gana tiksliai apibūdina ir jos savitumą: „Knygos *Literatūros suvokimo menas* tikslas – paklausti, ką reiškia suvokti grožinę literatūrą ir kaip tai susiję su platesne hermeneutinių teorijų, skirtų supratimo problemai, tradicija?“ (p. 9). Šį tikslą atspindi ir knygos struktūra. Ją sudaro dvi dalys. Pirmoji skirta hermeneutikos plačiąja prasme – tarpdalykinio mokslo, kuriame susipynę filosofiniai, filologiniai, psichologiniai ir teologiniai aspektai – istorijai nuo pat jos atsiradimo ir svarbiausiems principams. Ši dalis sudaro apie pusę knygos teksto. Antroji dalis skirta bendrosios hermeneutikos atšakai – XX a. antrosios pusės pasaulio literatūrinei hermeneutikai ir lietuvių literatūros mokslo bei kritikos santykiams su hermeneutinėmis metodologijomis. Žinoma, hermeneutikos skaidymas į plačiąją, filosofinę, ir siaurąją, literatūrinę, yra labai

sąlygiškas, tą sąlygiškumą pati autorė gerai suvokia ir nuolat pabrėžia, bet skaidymas yra parankus sisteminti bei struktūruoti knygos medžiagą. Lietuviškoji medžiaga sudaro apie trečdalį knygos teksto.

Kaip A. Jurgutienės knyga atrodo kitų hermeneutikai skirtų lietuviškų knygų kontekste? Juk filosofinės hermeneutikos istorijai, kertiniams jos kūrėjams skirtos A. Sverdiolo knygos (pirmiausia „Būti ir klausti“ ir „Aiškinimo ratas“), V. Rubavičiaus studija, A. Šliogerio darbai. Šiame kontekste „Literatūros suvokimo menas“ atrodo svariai ir savitai net keliais aspektais. Pirmiausia, joje pateikta bene nuosekliausia hermeneutikos idėjų istorija bei plačiausia panorama, detaliam aprašant ne tik iškilusių hermeneutikų idėjas, bet ir daugiau ar mažiau išsamiai referuojant apie mažiau žinomų hermeneutikų darbus. Kitaip sakant, tokio nuoseklaus, išsamaus ir ne mažiau gilaus negu filosofų darbuose hermeneutikos idėjų pristatymo lietuvių kalba dar nebuvo. Antrasis aspektas, išskiriantis šią knygą iš minėtų lietuviškų knygų – aiški ir nuosekli orientacija į būtent **meninio, grožinio literatūros** teksto suvokimo problemas. Ši orientacija išlieka A. Jurgutienės teksto gilumoje net ir tais atvejais, kai kalbama apie bendresnius filosofinius, su literatūra tiesiogiai nesusijusius dalykus. Trečiasis, su antruoju susijęs aspektas – tai, kad knyga turi ne tik teorinį, bet ir praktinį taikomąjį pobūdį; pristatydama svarbiausias ir naujausias hermeneutines idėjas, autorė kartu netiesiogiai moko literatūros ir meno kritikus, o kalbant plačiau, ir visus skaitytojus

interpretuoti bei vertinti meno reiškinius itin subtiliai, itin atsargiai, itin kontekstualiai, moko suvokti savo sprendimų subjektyvumą ir apspręstumą paties kritiko sąmonės tiesiogiai nesuvokiamais reiškiniais.

Kad tokia lietuvių literatūrologijai ir kultūrologijai reikšminga knyga netrukus bus parašyta, ir kad jos autorė bus Aušra Jurgutienė, buvo galima numanyti jau anksčiau. Šioje srityje autorė darbavosi ilgai ir kryptingai: paskelbė gausybę straipsnių apie literatūros mokslo ir kritikos metodologines kryptis, parengė keturias antologijas iš XX a. literatūros teorijų... Skaitant knygos rankraštį stebina panaudotos teorinės literatūros gausa – kartais susidaro įspūdis, kad perskaityta viskas, kas reikšmingesnė apie hermeneutiką pasakyta visame Vakarų pasaulyje nuo pat pradžių pradžios. Labai tikėtina, kad ši knyga taps parankine knyga visiems humanitarinės srities studentams.

Knygoje vyraujanti analitinė dėstymą puikiai iliustruoja pirmajame skyriuje „Hermeneutikos ir *Ars interpretanti* ištaškos“ pateikta graikų dievo Hermio figūros interpretacija. Kaip žinoma, būtent su šio dievo vardu siejama hermeneutikos kilmė ir funkcijos. Tą pažymi beveik visi hermeneutikos istorijos apžvalgų autoriai. Bet nei vienoje hermeneutikai skirtoje knygoje neradau tokio išsamaus, išplėto, niuansuoto, su pačia hermeneutikos esme ir netolesne jos raida XX amžiuje susieto Hermio aptarimo. A. Jurgutienė interpretuoja ne tik pagrindinę su hermeneutika susijusią Hermio funkciją – tarpininko tarp dievų ir žmonių pasaulio, dievų ištermės vertėjo į žmonių kalbą (šią funkciją pabrėžia beveik visi tyrinėtojai) – bet ir kitas, periferines veiklos sritis, kurios ne mažiau reikšmingos pačios hermeneutikos esmei atskleisti. Autorė konstatuoja, kad mitologinis Hermis buvo kontroversiškas dievaitis. Jo gerumas

ir paslaugumas buvo sumišęs su gudravimu, melagystėmis ir suktumu. „Visa tai leidžia daryti išvadą, kad Hermio skelbiamuose pranešimuose, kaip ir jame pačiame, slypi nesuvaldomas dvilypumas. Jo skelbiamos žinios gali pažadinti ne tik tikėjimą, bet ir įtarumą. Toks mitinio Hermio polise-mantiškumas rodo ambivalentišką senovės graikų požiūrį į girdimus pranešimus. Pranešimai kuriasi ant matomos raidės (teksto formos) ir nematomos dvasios (teksto turinio), melagingo ir teisingo kalbėjimo briaunos, o tai ir išprovokuoja hermeneutinį poreikį kuo tiksliau juos suprasti.“ (p. 28–29). Kaip žinoma, teksto ir atitinkamai aiškinimo daugiaprasmiškumo, polivalentingumo aspektai tapo labiau išryškinti tik vėlyvajame hermeneutikos raidos etape, ir tų aspektų supratimas leidžia autorei įžvelgti antikinėje Hermio traktuotėje tai, kas į supratimo paviršių (sąmonės šviesą) išplaukė gerokai vėliau...

Knygos struktūra nuosekli, aiški, logiška ir istoriškai pagrįsta. Prieš skaitytojo akis skleidžiasi svarbiausių supratimo – ir teksto, ir žmogaus, ir kartu pasaulio apskritai – principų bei idėjų raida. Supratimo raida – tai pagrindinis šios knygos siužetas ir intriga. Nei vienoje teksto atkarpoje autorė nepameta šio siužeto pagrindinio siūlo. Įdėmaus tyrinėjimo objektais pasirinkti ryškiausi mąstytojai, kertiniai hermeneutikos rūmo akmenys: Platonas, Aristotelis, Origenas, Šlejermacheris, Diltėjus, Heidegeris, Gadameris, Rikioras, visa plejada XX a. literatūrinės hermeneutikos atstovų. Ne mažiau apgalvotai pasirinkti ir lietuvių literatūros mokslo bei kritikos atstovai. Pasirinktos ne tik ryškiausios kūrybinės individualybės, bet kartu ir tokios, per kurių kūrybą geriausiai atsiskleidžia sąsajos su bendrąja pasauline hermeneutikos idėjų raida.

Monografiniai poskyriai apie iškiliausius hermeneutikus – Šlejermacherį, Diltėjų, Heidegerį, Gadamerį, Rikiorą – parašyti pasinaudojant hermeneutinio rato principu. Interpretuojant jų idėjas, pirmiausia ryškinama, kokius savo pirm-takų atradimus jie tęsia, tobulina, ką įneša savito, naujo, taip pat atkreipia dėmesį ir į jų ribotumus, kurie aiškėja tik iš vėlesnių jų darbo tęsėjų atradimų. Taip pavyksta išsamiai ir tiksliai atskleisti kiekvieno mokslininko idėjų panoramą bei savitumą ir kartu neprarasti visumos pojūčio – mano jau minėtos supratimo siužetinės linijos. Autorė aiškiai užčiuopusi ir visoje knygoje išlaikiusi pagrindinių hermeneutinių idėjų raidos, šakojimosi, gilesnio, subtilesnio traktavimo giją. Visumos žinojimas, žinojimas to, kas įvyko ir kas pasiekta vėliau, padeda tiksliau suvokti ir taikliau įvertinti, ką padarė kiekvienas atskirai.

Tiesa, aptardama literatūrinės hermeneutikos šulų pasirinkimą išsamesnei analizei, autorė net du kartus, įvade ir Išvados, atsiprašo skaitytojų, kad „tokių žymių teoretikų kaip Romano Ingardeno, Jeano Paulio Sartre'o, Michailo Bachtino, Umberto Eco darbai, padarę didelę įtaką šiuolaikiniam literatūros suvokimui, šioje knygoje dalyvauja tik paraštėse kaip tiriamų problemų kontekstas“ (p. 435), bet taip ir nepaaiškina, kodėl jie liko už borto. O tokio paaiškinimo reikėtų, nes šie mąstytojai literatūrinės hermeneutikos raidai neretai reikšmingesni už ne vieną, knygoje pristatomą išsamiau. Mano manymu, paaiškinti, kodėl atsisakyta išsamiau aptarti Sartro, Bachtino, Eco idėjas, nebūtų sunku, nes jų pavardės ir idėjos išties šmėkščioja tik knygos periferijoje. Bet Ingardeno pavardė knygoje nuolat minima, jo idėjos dariusios tiesioginį poveikį ir Vakarų teoretikams, ir lietuvių kritikams. Vis dėlto jis yra ti-

krasis recepcijos teorijos kūrėjas, Iseris ir Jausas yra tik jo sekėjai, nors pristatomi monografiškai. Pristatydamą Zaborskaitę ir Zalatorių, autorė taip pat neišsiverčia nepaminėjusi Ingardeno. Tad tokiame kontekste Ingardeno idėjų pristatymas greitakalbe vertintinas kaip knygos trūkumas...

Dar viena bendresnio pobūdžio pastaba šiai knygai – tai požiūris į marksizmo filosofiją ir marksistinę literatūros mokslą. Jis aprioriškai neigiamas, ir beveik visada marksizmas pateikiamas su neigiama konotacija. Pavyzdžiui, aptardama Gadamerio supratimo ryšį su pragmatiško pritaikymo galimybe, autorė skuba apsidrausti ir gelbėti Gadamerį nuo marksizmo įtakų. „Gadamerio veikaluose supratimas yra neatskiriamas nuo pragmatiško jo pritaikymo. Tačiau teiginys, kad kiekvienos interpretacijos sėkmę lemia jos pritaikymo galimybė, neturi nieko bendra su marksistų siekiu klasių kovos teoriją įgyvendinti praktiškai“ (p. 144). Žvelgiant paviršutiniškai, tiesioginio ryšio tarp šios Gadamerio idėjos ir marksizmo nėra, bet pažvelgus giliau, galima būtų tarti, jog Markso idėja apie teorijos verifikavimą praktikos priemonėmis ir apskritai pažinimo susiejimas su praktine veikla buvo revoliucinga ne tik gnoseologijoje, sociologijoje, bet netiesiogiai paveikė ir humanitarinius mokslus. Ši esminga marksizmo idėja XX a. antroje pusėje aktualizuota ne viename moksle (čia galima būtų paminėti P. Burdjė „literatūros lauko teoriją“ literatūros sociologijoje), ir aptarė Gadamerio mintis tai tik patvirtina. Knygoje yra ir daugiau vietų, kai nuo marksistinių idėjų (neretai pirmosios Markso idėjas pakeitus suvulgariais tarybiniais naujadarais – tiesa, tai buvo įprasta praktika sovietinėje ideologijoje ir literatūros teorijoje) skubama iškart atsizęgnoti, net neišgilinus, ką jos sako. Prisiminus, kad marksizmas Vakaruose nuo

seno pripažįstamas kaip solidi filosofinė ir sociologinė sistema (pačios Jurgutienės knygoje pateiktoje Rikioro citatoje Marksas pagal novatoriškumą ir idėjų poveikį istorijai statomas šalia Nyčės ir Froido), laikas ir mums atsikratyti „vaikiškos kairumo ligos“ ir pradėti kalbėti apie marksizmą akademiškai, o ne propagandine žurnalistine kalba, ne ideologinėmis klišėmis...

Pradėjęs skaityti knygos rankraštį, ėmiau žymėti vietas, kurios kėlė pritarimą, pasigėrėjimą, kurias norėjosi pagirti, bet netrukus lioviausi tai daręs, nes tokių vietų labai daug, aiškiai per daug net ir palankiausiai recenzijai. Tad labai teigiamai vertinant knygos visumą ir atskiras jos dalis, belieka palinkėti jai sėkmingo kelio į skaitytojų širdis ir protus, taip pat sėkmingos akademinės karjeros.